

MONTEPULCIANO

Ook Montepulciano (± 15.000 inwoners) ligt boven op een heuvel, maar het is niet zeker dat het ooit een Etruskische stad is geweest, en wat de precieze betekenis is geweest van het 'castrum' uit de 3° - 2° E. v. C., waarvan er archeologische sporen zijn gevonden.

Haar militair – strategische betekenis kreeg ze in de Middeleeuwen, toen ze de inzet was van een eeuwenlange strijd tussen Siena en Firenze, een strijd die uiteindelijk in het voordeel van Firenze beslecht werd: de zuil met de Florentijnse 'leeuw' erop – de 'Marzocco' – (die in 1511 de 'wolvin' van Siena verving) vind je in de Via di Gracciano nel Corso. Door haar ligging kon ze 2 valleien controleren: de Val di Chiana en de Val d'Orcia. Deze laatste vallei was na de Romeinse periode stilaan moerassig geworden omdat de kanaliseringen naar de Arno niet meer werden onderhouden. Daardoor schoven de verbindingswegen van N. naar Z. een 25 à

30 km. op naar het W. Haar hoogtepunt kende ze tussen de 15° en 18° E., toen ze die controlefunctie ten volle kon waarnemen op de weg van Firenze naar het Zuiden. Na die tijd werd de Val di Chiana opnieuw droog gelegd, en verloor Montepulciano aan belang. Eerst de spoorweg, en later de autostrade zochten die vallei op en trokken (en trekken!) de industrie aan.

De huidige troeven van Montepulciano zijn haar wijn (de 'Nobile di Montepulciano' is één van de grote Italiaanse wijnen, en wordt voor een goed gedeelte verouderd in vaak spectaculaire 'cavi' onder de oude stad) en het toerisme. Het valt op dat, na de herhaalde verwoestingen en de aansluiting bij Firenze er door de burgerij nogal wat 'palazzi' zijn gebouwd (16°-16° E.) in een stijl die aan Firenze doet denken. Ook het stadscentrum (de 'Piazza Grande') is door de Florentijnse architect Michelozzo onder handen genomen.

Piazza Grande

Een bezoek aan Montepulciano is dan ook in de eerste plaats een wandelen langs de hoofdstraten met hun 'renaissancepalazzi' (zoals in de Via di Gracciano nel Corso op N. 91 het Palazzo Avignonesi, op N. 82 het Palazzo Tarugi – beide naar een ontwerp van Vignola – , op N. 70 het Palazzo Cocconi – toegeschreven aan A. da Sangallo 'il Vecchio' – en op N. 73 het Palazzo Bucelli – in de 18° gerestaureerd door iemand met veel belangstelling voor Etruskische oudheden!). Verder is het ook een 'dwalen' doorheen de kleinere 'vicoli' waar je met wat meeval nog oudere constructies kan aantreffen (zo bijv. de volledig overwelfde en suggestieve Via delle Cantine, een zijstraatje in de Via di Gracciano nel Corso).

Maar je komt hoe dan ook altijd uit op de Piazza Grande (bijv. langs de Via San Donato met op N. 10 het Palazzo Bellarmini, waar – inderdaad! – 'onze' Roberto geboren is).

Zoals al gezegd is dit geen echt Middeleeuws plein meer: noch de Duomo, noch het Palazzo Comunale, noch het Palazzo del Capitano del Popolo, noch de privé-palazzi hebben hun oorspronkelijke M.E.-se vormen bewaard.

Zo is de **Duomo** einde 16° - begin 17° E. in de plaats gekomen van de 12°-eeuwse kerk die daar stond. Blijkbaar was de zaak niet correct begroot, want de gevel is niet afgewerkt. De toren, links van de gevel, is die van de oude kerk (ook al hij pas tegen het einde van de 15° E. gebouwd).

Het is binnenin één van die zo talrijke Italiaanse kerken uit de vroege barok, met koepel en al. Enkele elementen uit de oude kerk zijn bewaard gebleven, en het zijn die, die

nog het best beantwoorden aan onze moderne smaak. Zo tref je, tegen de 'binnengevel', links van de toegangsdeur het liggende beeld van Bartolomeo Aragazzi aan, een onderdeel van een monumentaal grafmonument van de hand van Michelozzo (halverwege de 15° E.). Om de een of andere reden heeft men dit graf uit mekaar gehaald, en een aantal delen ervan verspreid over de kerk opnieuw gebruikt!

Het doopvont in de 1° zijkapel links dateert uit de 14° E.

Het strenge gebouw rechts van de Dom op 3 verdiepingen met een toren en kantelen, en dat doet denken aan het Palazzo Vecchio van Firenze, is het **Palazzo Comunale**. De oorsprong gaat terug tot de 13° E., maar het palazzo werd vanaf 1440 door Michelozzo in een vroeg – renaissancestijl herbouwd. De binnenkoer heeft zijn 14°-eeuws uitzicht bewaard. En wie moedig is kan de toren beklimmen met als beloning een spectaculair uitzicht.

Het Palazzo tegenover de Dom, het **Palazzo del Capitano del Popolo**, bewaart nog het best zijn middeleeuws karakter: de gevel die naar de Via Ricci gericht is laat nog de mooie 14° -eeuwse gotische vormen zien. Ervoor staat de **Pozzo dei Grifi e dei Leoni**, de waterput (ook uit de vroege 16° E. en laat – renaissancestijl) die 2 ionische zuilen (tjes) bevat met op de architraaf het Medici – wapen, gedragen door leeuwen (Firenze) en geflankeerd door grifioenen (Montepulciano).

Ook in de privé-palazzi op dit plein (het Palazzo del Monte Contucci en het Palazzo Nobili – Tarugi) herkent men de hand van de laat – renaissance architect A. da Sangallo il Vecchio.

S. Biagio (1518 – 1545)

Beneden aan de heuvel van Montepulciano staat één van de zuiverste vb. van de 'overgangsarchitectuur' tussen de renaissance en het Maniërisme. A. da Sangallo il Vecchio heeft hier wel kunnen doen waar men hem bij de S. Pieter in Rome niet de kans toe heeft gegeven: zijn centraalbouw (in de vorm van een Grieks kruis), bekroond door een koepel (zo had Bramante het geleerd!) afwerken. De meer uitgewerkte decoratieve en plastische oplossingen zijn aanwijzingen van het maniërisme.

Wat ons aan de buitenkant misschien nog het meest stoort zijn de 2 klokkentorens links en

rechts in de armen van het kruis ingewerkt. De rechertoren is halverwege blijven steken. De linker laat van beneden naar boven de 'zuilenordes' zien: dorisch, ionisch, corinthisch en composiet.

Binnenin zijn (o.a. in de fresco's van Zuccari) de maniëristische invloeden nog een stuk groter.

Ook de **Canonica**, het kanunnikenhuis links van de kerk is door A. da Sangallo getekend, maar pas (een heel stuk) na zijn dood gebouwd.

Thema's

Voor wie thema – wandelingen wil doen stip ik er hier 3 aan:

- Michelozzo (vroegere renaissance): S. Agostino (benedenstuk gevel); Duomo (grafmonument Bartolomeo Aragazzi) en Palazzo Comunale.
- A. da Sangallo (late renaissance): Palazzo Cocconi; Palazzo Cervini (Via

di Voltaia nel Corso), Palazzo del Monte Contucci, Palazzo Nobili – Tarugi, S. Biagio.

- Andrea Pozzo (hoog-barokke sierkunst): Chiesa del Gesù; S. Maria dei Servi; Palazzo del Monte Contucci